

LITERATURA ROZJÍMAVÁ A NÁBOŽENSKY VZDĚLAVATELNÁ

Středověká latinská literatura měla mnoho mravoučných a věroučných traktátů; v druhé polovině 14. století jsou uváděny i do češtiny a zájem o tuto literaturu stále roste. Překládají se jednotlivá závažná díla (*Komestor*), ale spojují se v celky i drobnější práce různých autorů (*Výklady na evangelium Matoušovo*) a vznikají rozsáhlé sborníky (*Václava s Poříčie, Musejní*). Tato literatura řešila i různé otázky praktické filosofie, a tak připravovala půdu pro vznik českého písemnictví vědeckého. S hlediska středověkého ovšem nejvyšší oblastí vědy byla theologie. Theologie byla dlouho pokládána za oblast, v které se mohou uplatnit jen kněží a jejímž jediným jazykem smí být latina. Průlom do tohoto nazírání učinil *Tomáš ze Štítného*, který je vyvrcholením staročeské literatury rozjímavé a nábožensky vzdělavatelné, tvůrcem prózy filosofické, a tím dovršitelem úsilí doby o zpřístupnění všech oblastí kultury českému člověku neznalému latiny.

PETR KOMESTOR (MANDUCATOR) HISTORIA SCHOLASTICA

Středověcí studující bible musili číst pro porozumění biblickému textu dlouhé výklady. Aby toto studium usnadnil, Petr z Troyes (†1179) složil přehlednou dějepravu z nespočetných knih, které „spolykal“ (odtud jeho příjmení *Comestor, Manducator*). Učebnice jeho byla hojně užívána až do reformace a nahrazovala vlastně bibli (také se jí říkalo bible).

Z biblických knih vybral *Komestor* všechny děje v nejširším slova smyslu; vykládá pojmy, doplňuje a srovnává údaje, zejména s údaji *Dějin války židovské* a *Starozitností židovských Josefa Flavia*, jehož jmenuje prostě *Josephus* nebo *Žid*, a přihlíží také k dějinám světovým. Vynechává jen knihy rozjímavé, mravně poučující, jako *Žalmy, Píseň písní* a podobné.

Objemné a těžké dílo přeložil neznámý duchovní koncem 14. nebo na samém počátku 15. století do češtiny, zápase nesmírně s filosofickými a vůbec vědeckými názvy; mimo to má spis četné nářeční prvky. Přesto se překlad těšil značné oblibě. Z pěti zachovaných rukopisů je jeden – dochovaný jen ve zlomcích – psán hlaholicí.

O KAMENOVÁNÍ NABOT PRO VINNICI

(Knihy Královské třetíe, kapitola 21)

Pak *Nabot Jezrahelitský* mějieše vinnici podlé domu králova. I vecě mu král: „Daj mi svú vinnici, abych v niej učinil zelnú zahradu, a dám tobě za ni lepší vinnici aneb peniezě.“ An vecě: „Buď mi milostív pán mój, abych nedal dědictvie otcov mých tobě;“ jako by řekl: „Nemohu; dědictvo mi jest ostaveno ot mých otcov, abych také ostavil svým potomním budúcím.“ A smútiv sě král vrže sobú v lože a